

**ЕЗИКОВА И ТОПОНИМНА СПРАВОЧНО-
ИНФОРМАЦИОННА ЕНЦИКЛОПЕДИЧНА КАРТА
НА ПАИСИЕЗНАНИЕТО ПРЕЗ XXI ВЕК
(Историографски комплекс
на постнекласическото знание)**

**Стоян Денчев, Александра Куманова,
Николай Василев**

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Изграден е модел на паисиезнанието на базата на многовекторно проучване на Университета по библиотекознание и информационни технологии в сътрудничество с изследователи от БАН, НБКМ и СУ, в което вземат участие и над 1000 студенти (2007 – 2022). На базата на преписите (на ръка и на компютър) на „История славяноболгарская...“ на св. о. Паисий Хилендарски, осъществени в обективната историографска линия (акад. Йордан Иванов, акад. Петър Динеков...), са синтезирани тезаурус на езика на йеромонаха и топонимична справочно-информационна карта, които се осмислят в системно единство.

Ключови думи: паисиезнание, „История славяноболгарская...“, тезаурус, топонимия.

*Посвещава се на 300-годишнината от рождението на
св. о. Паисий Хилендарски.*

*В памет на Милен Куманов, създал научната
историография на „История славяноболгарская...“ на св. о.
Паисий Хилендарски.*

Въведение

Настоящият доклад е предизвикан от необходимостта да се даде синтезирана, обобщена представа за равнището на интердисциплинарното паисиезнание, което от 2007 г. в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) е в центъра на комплексно научно проучване, насочено към текста на „История славяноболгарская...“ на св. о. Паисий Хилендарски.

В това изследване са обхванати шест *семантични системни вектора*, в разработването на които са включени – под близкото научно ръководство на екип от изследователи и експерти на УниБИТ, и специалисти от Българската академия на науките (БАН),

Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ) и Софийския университет (СУ) „Св. Климент Охридски“. В работата са привлечени повече от 1000 студенти, чиито имена може да бъдат установени по „Трудове на Студентското научно общество при УниБИТ“ („Тр./СНО УниБИТ“, 2008 – 2022: 17 т.):

1. *Историологичен вектор*: извеждане на научна историография на „История славяноболгарская...“ (**проф. Милен Куманов**);

2. *Библиографоведски вектор*: установяване на съответствия между методологията на структуриране на линията на персоналиите в „История славяноболгарская...“ и световната библиографска патрология: блажения Йероним Стридонски (краят на IV век) – абат Йоан Тритемий (1494), чиито трудове („Книга за знаменитите мъже“) са многократно преиздавани от знаменития ерудит Й. Фабрициус (1668 – 1763) (**проф. Александра Куманова**);

3. *Езиковедски вектор* (когнитивен контекст на информатиката): построяване на *тезаурус* на езика на св. о. Паисий Хилендарски (морфологична структура) (**проф. Александра Куманова, д-р Николай Василев**);

4. *Универсален вектор* (структуриране на лингвистичен модел на историята на обществото): позициониране (чрез годината на появата на „История славяноболгарская...“) спрямо „Обществения договор“ на Жан-Жак Русо, който е теоретична основа на гражданското право не само в Европа, но и в света (**д-р Николай Василев**);

5. *Когнитологичен вектор*: разкриване на информационния код на „История славяноболгарская...“ като част от универсалния код на българската литература и книжовност от времето на св. Константин-Кирил Философ до наши дни (**д-р Николай Василев**);

6. *Теоретико-практически вектор* (теория и практика на информационната среда): структуриране на обилния научноизследователски материал, свързан с „История славяноболгарская...“ като *информационен фонд* на е-библиотека PAISIADA, предоставен на научната общност чрез модерната *информационна технология* на ризомно-ретикуларния анализ във вид на историографска *интеракция* (**проф. Стоян Денчев**).

Методология на изследването

Изследването е финализирано към 2022 г. като *метатекстологично комплексно универсално хуманитарно* проучване в две *когнитологични макрофази*:

– *първоначална*, към 2011 г., когато то може да бъде наблюдавано в обобщаващата монографична публикация, базирана на препис на „История славяноболгарская...“ на св. о. Паисий Хилендарски,

осъществен и на ръка, и на компютър, подготвен на основата на текстологичната обработка на първоизточника, проследяваща и продължаваща линията в историографията на паисиезнанието на **акад. Йордан Иванов – акад. Петър Динеков** [1] (нашето изследване е отразено в две паралелни монографични публикации през 2011 г. – и като част от том VI на „Тр./СНО УниБИТ“, и като кн. II на серията „Факлоносци“, като *библиографската информация* за двете книги по данни на Worldcat наброява общо 32 единици, свидетелстваща за притежанието им от: НБКМ, Централната библиотека на БАН, Университетската библиотека на СУ, Руската национална библиотека – Санкт Петербург (National Library of Russia – Saint-Petersbourg), Руската държавна библиотека – Москва (Russian State Library – Moscow, Russia, Chicago sist. cit.; MLA format и мн. др., общото количество на *отзивите* за тези книги е 30, а *рецензиите* за тях са 13: **проф. Жоржета Назърска** (2012), **д-р Николай Василев**, **проф. Йорданка Захариева**, **проф. Жоржета Назърска**, **проф. Мариела Нанкова**, **доц. Марина Енчева**, **доц. Венцислав Велев**, **Полина Симова**, **Боряна Апостолова**, **Инна Димитрова** (2013), **проф. Иван Гарванов** (2014, 2016), **проф. Ваня Добрева** (2019);

– *критическа*, към 2022 г., подготвяна за ново монографично издание, надстрояващо публикациите от 2011 г., и *консолидираща* знаниево многочисления научноизследователски колектив, който в лабораторията си има не само такива консултанти от България като **проф. Надежда Драгова** и **проф. Кирил Топалов**, но е удостоен и с научни рецензии на историци от страната (**проф. Ваня Добрева**, **доц. Калин Стоев**) и от чужбина (**проф. Константинос Нихоритис**).

Проф. Константинос Нихоритис от Катедрата по балканистика, славистика и ориенталистика на Университета на Македония в Солун, Гърция, завършил Светогорската духовна академия на Атон в Гърция (1978), бакалавър на Богословския факултет (1981), д-р по славянска литература на Софийския университет (1987) и д.ф.н. на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ (2000), е нашият специален пратеник на добра воля в Атонската Света обител, на когото поднесохме изданията на нашия препис на „История славяноболгарская...“ (2011) за Хилендарския и Зографския манастир. Тези издания – препис на „История славяноболгарская...“ (2011), са предоставени и за **виртуалната колекция на НБКМ на преписите на Паисиевата история** във вид на е-ресурс на директора на НБКМ **акад. Красимира Александрова**.

Резултатите от *първоначалната – текстологичната фаза* (2011) и от *критическата – консолидиращата фаза* (2022) в пределите на е-библиотека PAISIADA, превърнала се в национална и международна

интеракция, се намират постоянно в контекстова компаративистична връзка с равнището на разработваните проблеми на паисиезнанието в пределите на две други е-библиотеки на УниБИТ, финализирани към 2022 г.:

– **ZLATARICA** (личността и делото на **проф. Васил Златарски**, разкрити в първата по рода си и с непреходна стойност *историография* на учения – дипломната работа на **проф. Милен Куманов**, защитена от него през 1965 г. в СУ с научен ръководител **проф. – тогава доц. – Петър Петров** и рецензент **акад. – тогава ас. – Васил Гюзелев**);

– **BALANICA** (личността и делото на **акад. Александър Теодоров – Балан**, изучени по дигитализираната от СНО и текстологично изследвана единствена автобиобиблиография на учен в България – създадената към 1954 г. и факсимилно публикувана от СУ през 2011 г. по ръкопис, оформен на пишеща машина и на ръка).

Специален метод на работа по структурирането на е-библиотека *PAISIADA* е постоянното *текущо* търсене на *обществен отзвук* в сферата на паисиезнанието, което е апробирано системно на **23 премиери на УниБИТ: 1-16**. На всеки от ежегодните форуми на СНО, започвайки от третия: **III: 18.05.2007 г.; IV: 16.05.2008 г.; V: 22.05.2009 г.; VI: 21.05.2010 г.; VII: 20.05.2011 г.; VIII: 18.05.2012 г.; IX: 17.05.2013 г.; X: 16.05.2014 г.; XI: 22.05.2015 г.; XII: 20.05.2016 г.; XIII: 19.05.2017 г.; XIV: 17.05.2018 г.; XV: 17.05.2019 г.; XVI: 22.05.2020 г.; XVII: 21.05.2021 г.; XVIII: 20.05.2022 г.; 17. 30.09.2011 г. – British counsil (София); 18. 11.08.2015 г. – Челябинска областна научна библиотека; 19. 17.03.2016 г. – Санкт-Петербургский государственный институт культуры – Русия; 20. 27.03.2017 г. – Студентски филиал на Столична библиотека – София; 21. 20.04.2017 г. – Библиотека иностранной литературы – Москва, Русия; 22. 23.05.2019 г. – Асамблея на Евразия в България [АНЕ]; 23. 8.04.2021 г. – Музей-галерия „Анел“ – ERUDITICA – София.**

Изводи/Дискусия

Построеният уплътнен тезаурус на частите на речта показва, че най-често срещаните лексеми в езика на йеромонаха са **съществителните нарицателни имена**, следвани от **безличните глаголни форми**, **прилагателните имена**, **личните глаголни форми** и **местоименията**.

Честотата на употреба се оказва решаваща при структурирането на тезауруса на неговия език: 1. Съществителни имена (1019); 2. Причастия [безлични глаголни форми] (853); 3. Глаголи [лични глаголни форми] (451); 4. Прилагателни имена (750); 5. Местоимения

(121)... Общият брой на безличните и личните глаголни форми е 1304. 151 прилагателни имена (от общото количество – 750 – са написани с главни букви и са отнесени към свода на **Именния** и **Географския показалец**.

Прилагателните имена, написани с главни букви: лични собствени имена; фамилни имена; имена, титулуващи прозвищата на духовни и светски лица; съществителни собствени имена, с които се означава притежание; обобщаващи и категориални географски названия, са лексикалната база за съставянето на **Именния** и **Географския показалец**, което стана възможно благодарение на **Коментара** към първоизточника.

Неизменяемите части на речта (наречия, предлози, съюзи, частици) представляват свод от 480 лексикални единици.

В единна информационна картина наблюдаваме следните естествени редове:

1. **Владетели и членове на семействата им; обществени дейци, близки до управляващите, военни (250 души);**

2. **Духовни лица (свещенослужители, послушници, дякони, монаси, патриарси, папи) и книжовници (87 души);**

3. **Библейски личности (45 души);**

4. **Светци и блажени (40 души);**

5. В процеса на проучването се наблюдават паралелно и изследователи на патрологията, предшестваща традицията, възприета в „Историята...“, личности, имащи отношение към линиите на изследване да делото на св. о. Паисий Хилендарски и негови преки изследователи (210 души): Дел’ Агата, Дж. (Dell’Agata, Giuseppe); Ангелов, Б. Ст.; Ангелов, Д.; Ангелов, П.; Андреев, Й.; Андрейчин, Л.; Априлов, В. Е.; Арнаулов, М.; Бакалов, Г.; Балабанов, М.; Баласчев, Г.; Бартенев, П. И.; Бестужев-Рюмин, Н.; Билярски, Ц.; Бицилли, П.; Благоев, Н. П.; Бобчев, С. С.; Богданов, Ив.; Божилов, Ив.; Бончев, Н.; Брун, Ф. К.; Бужашки, Е.; Бурмов, Ал.; Василев, Н.; Велев, В.; Велева, М.; Величков, К.; Велчев, В.; Велчев, П.; Венгеров, С.; Венедиков, Й.; Войнов, М.; Гандев, Хр.; Геннадий Марсилски (*презвитер*); Генов, Г. П.; Генов, К.; Георгиев, Е.; Георгиев, Св.; Гильфердинг, А. Ф.; Горина, Л. В.; Григорович, В. И.; Грозданова, Е.; Груијћ, Г.; Гунев, И.; Гюзелев, В.; Данчева-Василева, А.; Денчев, Ст.; Державин, Н. С.; Дечев, Д.; Джоровић, Вл.; Димитров, Б.; Димитров, И.; Димитров, Стр.; Димов, Г.; Динев, П.; Доситей Обрадович; Драганова, Т.; Драгова, Н.; Дринов, М.; Дроснева, Е.; Дуйчев, Ив.; Дуриданов, Ив.; Жерев, Ст.; Жефарович, Хр.; Жинзифов, Р.; Заимов, Й.; Зарев, П.; Здравева, М.; Златарски, В. Н.; Иванов, Й.; Иванчев, Д. П.;

Игнатовски, Д.; Иречек, К.; Ичков, Петър; Йонков, Хр.; Йончев, Л.; Йорданов, В.; Йоцов, Б.; Казански, Н.; Каранфилов, Е.; Кепов, Ив.; Кирмагова, А.; Киселков, В. Сл.; Ковачев, М.; Ковачева, М.; Коларов, Хр.; Колушки, Г.Н.; Кондаков, Н.; Конобеев, В. Д.; Косев, Д.; Кръстевич, Г.; Куев, К.; Куманов, М.; Куманова, А.; Кутиков, В.; Лавров, П. А.; Леже, Л. (Leger, Louis); Лонгинов, А. В.; Любенова, Л.; Маркишка, Д.; Мечев, К.; Мигев, Вл.; Милев, Ал.; Милетич, Л.; Милтенова, А.; Митев, Й.; Мишев, Д.; Миятев, Кр.; Мурзакевич, Н. Н.; Мутафчиев, П.; Мутафчиева, В.; Наги, Й.; Наимович, М.; Натан, Жак; Начов, Начо; Начов, Никола; Неда; Недев, Н.; Недев, Ст.; Неделчев, И.; Неделчева, Цв.; Никитин, С. А.; Ников, П.; Николова, Б.; Николова, Св.; Новаковић, Ст.; Орбини, Мавро; Орманджиев, Ив. П.; Палаузов, Сп. Н.; Панчовски, И.; Паскалева, В.; Пасков, И.; Пастухов, Ив.; Паунова, А.; Пекунова, Т.; Пенев, Б.; Пенев-Ахтар, Ст.; Петров, П. Хр.; Писинова, Н.; Поленаковиќ, Х.; Попиванов, П.; Поповић, П.; Попруженко, М.; Потапенко, Е.; Примов, Б.; Пыпин, Ал.; Радојчић, Н.; Радулов, Д.; Раич, Й.; Райков, Божидар; Р., Г. С.; Ралева, Д.; Рандов, Н. (Randow, Norbert); Романски, Ст.; Руварац, Д.; Руварац, И.; Русинов, Р.; Савов, Н.; Сакулин, П. Я.; Сакъзов, Янко; С., Тодор; Сергеев, А. В.; Сирков, Д.; Скерлић, Ј.; Снегаров, Ив.; Спасович, В. Д.; Станев, Н.; Станчев, Ст.; Стоенчев, Ј. Д.; Стоилов, А. п.; Събев, Т.; Тахиаос, А. Е.; Теодоров, А.; Теодоров – Балан, А.; Теофилов, И.; Тодоров, Г. Т.; Тодоров, Ил.; Томова, Е.; Топенчаров, Вл.; Тошкова, В.; Тошкович, И. С.; Трайков, В.; Трайков, Н.; Трифонов, Ю.; Тъпкова-Заимова, В.; Тютюнджиев, Иван; Фабрициус, Й. А. (Fabricius, J. A.); Филипов, Ал.; Филов, Богдан; Флоринский, Т. Д.; Хаджиниколов, В.; Хилфердинг, А.Ф.; Христов, Б.; Христов, Хр.; Цанев, Д.; Цанева, М.; Цанков, Д.; Цанков, Ст.; Цанкова-Петкова, Г.; Цветкович, Б.; Цонев, Б.; Чертков, Ал.; Чолов, П.; Шарова, Кр.; Шаур, Вл.; Шахматов, А. А.; Шивачев, А.; Шишманов, Ив. Д.; Pichio, R.;

6. Единно е **кадастралното дърво на „Историята...“**, по което се провежда анализът за посочените разрези (**I – територии в** (и *граничещи с*) България; **II – територии извън България**): океан (океани); море (морета) – *м.*, река (реки) – *р.*, планина (планини) – *пл.*; остров (острови) – *о.*, полуостров (полуострови) – *п-в*; земя (земи) – *з.*, местност (местности) – *м.*, област (области) – *обл.*; град (градове) – *гр.*, село (села) – *с.*; манастир (манастири), епархия (епархии).

Заклучение

1. **Езикът на св. о. Паисий Хилендарски** е слабо изследван. Причината за това се крие в сложния компилативен характер на неговата „История...“. Стремешът му да пише „просто“ за простите българи, заявява бивалентна позиция в неговото съчинение:

– **искал е да подчини словото си на народните говори, за да го разберат всички българи;**

– **не е можел докрай да се разграничи от черковнославянското влияние**, което при него отново излиза в *бивалентна* позиция:

– *руският език*, който по онова време вече е еманципиран спрямо църковнославянския (тогавашният църковнославянски е своеобразна смесица от граматични правила, обвързани със старобългарския и класическия църковнославянски);

– *църковнославянското влияние* се доказва чрез употребата на **падежни форми при имената** (съществителни, прилагателни, числителни) и местоименията.

Ето няколко примера, на които е обърнал внимание **проф. Любомир Андрейчин** (1986):

Родителен падеж: „И тамо слезал с *кона* и предал Богу дух свой“, „И обратил *ся на царя грческаго*“...;

Дателен падеж: „[...] Таган послал *царю Копрониму* да би имели мир болгари и грци и да има разговор лице *к лицу* с Копронима“, „Ти, болгарине, [...] учи се по *своему языку*“...;

Винителен падеж: „И зел *сестру свою*, що бил изпрежде пленил цар Никифор“; „Преписуйте *историйцу сию*“...;

Творителен падеж: „Но погигли *бурею и влнением морским*“, „Мир, що бил учинил *с братом* его *Левом* [...]“;

Местен падеж: „Било *на небеси* страшно знамение“, „Беседовали *о догворе* мирном“...

Често едни и същи изрази са ту с падежни, ту без падежни форми: „И пошел *на Болгарию*“: „Наступил *на Болгария*“; „Сътворил *с ним* мир“: „Сътворил мир *с Константина и Романа*“...

Същите аналогии би могло да бъдат направени и по отношение на **старинните инфинитивни форми на глаголите**, които са комбинирани с личните конструкции със съюза *да* (например: *да побегат*, но и *бежати*).

2. **Посланията на езика на йеромонаха**. Навсякъде се усеща стремешът на Паисий не само да компилира, но и да калкира „просто“ за „простите българи“. Тази своеобразна негова граматика сякаш е **стилизираща говоримия български език** на фона на тежките църковнославянски граматични изисквания, които са класически образци за онова време. Паисий е **създавал структура върху**

структурата – все още неясна и трудно разбираема както за граматичните от онова време, така и за „простите българи“. Тук са **важни сюжетът, посланието, разговорът с четящия/слушания българин от края на XVIII век.**

Някои думи са така структурирани в синтагмите, че да внушат идеята за **национално преинтегриране в християнския свят:**

– *българин, българите, българска, българската, български, българските, българския, българският, българското* (общо: 505 пъти);

– *род, рода, роде, родители, родослов, родослова, родословие, родство, родът* (общо: 174 пъти);

– *Света, Светата, Свети, Светите, Светия, Светият, Свето, Светото* (общо: 162 пъти);

– *свет, свети, светец, светеца, светици, светител, светци, светците, свещеник, свещеникът, свещеници, свещениците* (общо: 94 пъти);

– *България* (общо: 83 пъти);

– *народ, народа, народът* (общо: 80 пъти);

– *Бог, Бога, Божи, Божие, Божието, Божиите, Божия, Божият* (общо: 76 пъти).

3. Географската карта на „История славяноболгарская...“ е преди всичко **православноцентрична**, защото фокусира вниманието на своите читатели/слушатели върху **Светия полуостров Атон и Цариград.**

108 години преди Султанския ферман (1870), който узаконява **етнорелигиозното присъствие на българите в рамките на Османската империя** и поставя началото на **Българската екзархия** (1870 – 1953), св. о. Паисий Хилендарски буквално предрича **териториалните граници на България, установени след подписването на Санстефанския мирен договор (1878).**

Българските градове, които споменава светият монах, са: Банско, Битоля, Варна, Велико Търново, Силистра (Дръстър), Видин, Враца, Воден, Гоце Делчев (Аугуста ад Нестум, Нисия), Габрово, Драма, Дупница, Каварна, Карвуна, Котел, Костур, Кюстендил (Велбъжд), Мелник, Несебър (Месабрия, Месебрия, Месемврия), Никопол, Охрид, Пловдив (Филипопол, Филибе), Плиска, Преслав, Прилеп, Радомир, Русе (Русчук), Русокастро, Самоков, Свищов, Скопие, София (Сердика, Средец), Серес, Сливен, Струмица, Търново (Търновград).

Само присъствието на **БАНСКО, БИТОЛИЯ** и **НИШ** в тази **българска топонимия**, въведена в „История славяноболгарская...“, когато България не е съществувала нито на географската, нито на

политическата карта на Европа, са достатъчни основания да стигнем до извода, че св. о. Пасий Хилендарски е не просто пророк, а и създател на **програмен исторически документ, върху който ще се гради не само Българското възраждане, но и целокупният национален идеал на България от края на XVIII век до днес.**

References/Литература

1. **Saint Father Paisiy Hilendarski. Slavo-Bulgarian History...: Information code of the Bulgarian letters and literature: I. Analytics (Historiography. Noted transcript. Commentaries. Index of names. Geographical index. Thesaurus); II. Synthesis (Lexical morphology. Semantics. Syntagmatic. Synarchy)./ Gen. ed. and Epilogue Stoyan Denchev; Sci. ed., Historiography, Commentaries, Index of names, Geographical index Milen Kumanov; Bibliographic and Textology ed., Thesaurus, Foreword, Noted transcript Alexandra Kumanova; Language ed., Foreword, Noted transcript, Afterword (Deyxis) Nikolay Vasilev; Terminological ed. Elena Tomova, Diana Raleva, Ventsislav Velev; Reference-information ed. Maryana Maximova, Tsvetana Naydenova, Anton Daskalov; Reviewers: Ivan Theophilov, Nikola Kazanski. – In: *Proceedings of the Student Scientific Society of the SULSIT (Sofia)*, Vol. VI, 2011, pp. 1 – 208, *СВ. О. П ИС*: ill. – (Torch-bears; II). Jubilee edition, dedicatet to the 60-th anniversary of the State Library Institute, *today*: State University of Library Studies and Information Technologies. – *In Bulg.***

[Свети отец Пасий Хилендарски. История славяноболгарская...: Информационен код на българската книжовност и литература: I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия). / Обща ред. и епилог Стоян Денчев; Науч. ред., историография, коментар, именен показалец, географски показалец Милен Куманов; Библиогр. и текстолог. ред., тезаурус, предисл., сигнифициран препис Александра Куманова; Ез. ред., предисл., сигнифициран препис, послеслов (деиксис) Николай Василев; Терминолог. ред. Елена Томова, Диана Ралева, Венцислав Велев; Справочно-информ. ред. Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов; Рец.: Иван Теофилов, Никола Казански. // *Тр. на Студентското научно общество при УНИБИТ (София)*, Т. VI, 2011, с. 1 – 208, *СВ. О. П ИС*: ил. (Факлоноси; II).

Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., *днес*: Университет по библиотекознание и информ. технол.]

За авторите

Стоян Денчев е математик, информатик, архитект на съвременната информационна среда, политик от ново поколение, мениджър на културата и науката. Професор по „Автоматизирани системи за обработка на информация и управление“. Дългогодишен ректор на Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) и Председател на Общото събрание на УниБИТ – София, България.

За контакт с автора: s.denchев@unibit.bg

Александра Куманова е библиограф, библиографовед, философ, когнитолог. Доктор на педагогическите науки. Професор по научната специалност „Теория на научната информация“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ). Действителен член на Международната академия по информатизация при ООН, Арктическата академия на науките, Ноосферната академия на науките.

За контакт с автора: a.kumanova@unibit.bg

Николай Василев е писател и литературен критик. Историограф на информационния код на българското изящно слово. Автор на първите учебни програми за висшето образование в областта на историографията и първата антология на българското изящно слово за периода IX – XXI век. Доктор по „Теория на научната информация“. Научен, езиков, графически редактор – експерт и предпечат на всички издания на серията „Факлоносци“ на Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, сред които – и на „Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ (2010; Ново е-изд. 2017), както и на „Трудове на Студентското научно общество при УниБИТ“ (2008 –).

За контакт с автора: n.vasilev@unibit.bg

**LINGUISTIC AND TOPONIMIC REFERENCE-
INFORMATION ENCYCLOPEDIA MAP OF THE PAISIY
STUDIES IN XXI CENTURY
(Historiographic complex of the postnonclassical knowledge)**

Stoyan Denchev, Alexandra Kumanova, Nikolay Vasilev
University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: A model is created of the Paisiy studies on the basis of multi-vector research of the University of Library Studies and Information Technologies in collaboration with scholars from Bulgarian Academy of Sciences, National Library and Sofia University, as well as with participation of more than 1000 students (2007–2022). On the ground of the transcripts (handwriting and on computer) of the “Istoriya slavyanobolgarskaya...” by St. Ft. Paisiy Hilendarski, realized in the objective historiographic line (Prof. Yordan Ivanov, Acad. Petar Dinekov...) are synthesized a thesaurus of the author’s language and a toponimic reference-information map which are rationalized in a system unity.

Keywords: Paisiy studies, “Istoriya slavyanobolgarskaya...”, thesaurus, toponymy.

About the authors

Stoyan Denchev is a mathematician, informatician, architect of the modern information environment, politician of new wave, manager of culture and science. D.Sc. Professor of automated systems for processing of information. A long standing Rector of the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT) and President of the General Assembly of ULSIT.

To contact the author: s.denchev@unibit.bg

Alexandra Kumanova is a bibliographer, philosopher, cognitologist. Doctor of pedagogical sciences (D.Sc.). Professor of theory of scientific information at the University of Library Studies and Information Technologies in Sofia, Bulgaria. Full member of the International Informatization Academy at UN, Arctic Academy of Sciences and Noospheric Academy of Sciences.

To contact the author: a.kumanova@unibit.bg

Nikolay Vasilev is a writer and literary critic. Historiographer of the information code of the Bulgarian refined speech. Author of the first educational programs in historiography and the first anthology of the Bulgarian refined speech from 9th to 21st centuries. Doctor of the theory of scientific

information. Scientific, stylistic, graphic designer – expert and typesetting of all editions in the serial Torchbearers by Academic Publishing House “Za Bukvite – O Pismeneh” among which English-Russian-Bulgarian Dictionary in (2010; New e-ed. 2017), and also Proceedings of the Student Scientific Society of ULSIT (2008 –).

To contact the author: n.vasilev@unibit.bg